

Våga se judehatet

AV MATTIAS TYDÉN OCH LARS M ANDERSSON

Enligt Säpos senaste statistik anmäldes 151 brott med antisemitiska motiv under 2004. I kategorin "hets mot folkgrupp" bedömdes 23 procent av brotten vara antisemitiska. Det är ett faktum att svenska judar tvingas till rigorösa säkerhetsåtgärder kring sina synagogor, att många svenska judar känner obehag inför att bära kippa på allmän plats, att antijudiska stereotyper frekvent flyter upp till ytan i medier och debatt. Antisemitism förekommer i Sverige liksom i andra länder - varför är det så svårt att tala om detta?

FRÅGAN MÅSTE STÄLLAS, efter den osedvanligt hårda kritiken mot rapporten om antisemitism som publicerats av Brå och Forum för levande historia. Kritiken påstås handla om vetenskaplig metod, men alla forskare vet att det finns en rad metodproblem vid varje attityd- och opinionsundersökning. Denna studie använder samma mätmetoder och frågeupställningar som en rad internationella undersökningar om antisemitism och liknar studier av andra slags fördomar som genomförts i Sverige under decennier.

Man kan - och bör - diskutera attitydundersökningars värde. Men man bör inte använda dubbla måttstockar. Och tonläget i kritiken mot just denna undersökning står inte i proportion till metodfrågorna.

VARFÖR GÅR

ANTISEMITISMDEBATTEN så ofta i baklås i vårt land? En förklaring är okunskap om vad antisemitism är, hur den förändrats efter 1945 och hur den ser ut i dag. Varken den internationella forskningen eller de kartläggningar av antisemitismens utbredning som görs i till exempel Tyskland och Frankrike är kända utanför en begränsad krets. En annan förklaring är Mellanösternkonflikten

I antisemitismrapporten belyses att också svensk antisemitism kan förekomma i en kontext som rör Israel och Mellanöstern. Detta tycks för många vara helt oacceptabelt. Det är besynnerligt med tanke

på den förståelse av antisemitism som ändå är internationellt accepterad. EU:s centrum för övervakning av rasism (EUMC) ger i sin definition en rad exempel på när "Israelkritik" kan karaktäriseras som antisemitisk. Som när klassiska antisemitiska symboler används för att beskriva staten Israel, eller när man anser att judarna som grupp har kollektivt ansvar för Israels agerande.

Flera av de skribenter som nu och tidigare förringat förekomsten av antisemitism i Sverige tycks mena att "antisemitismstämpeln" används för att tysta en legitim kritik av Israels ockupationspolitik (senast till exempel i AB 15/3). Så förhåller det sig naturligtvis inte. Vi som i de svenska debatterna har försökt bemöta antisemitiska yttringar har gjort det av det enkla skälet att de är rasistiska - det går utmärkt att samtidigt vara ytterst kritisk till den israeliska regeringens politik.

EN TREDJE ORSAK, menar vi, till att antisemitismdebatten går i baklås är att förövarna är "fel" och att frågan utmanar många självbild. Så länge enbart högerextremister öppet torgförde antisemitism var det oproblematiskt. Men när klassiskt antisemitiska argument yttras tvärs över den politiska skalan blir det mera problematiskt. Särskilt svårt är det rimligen för vänstern att erkänna att antisemitism förekommer i de egna leden, eftersom detta kolliderar med en tradition av antirasism och solidaritet med förtryckta. (En parallell är folkpartiets ideologiska förvirring då dess flyktingpolitik började utmana traditionella liberala värden.) Likaså bär det emot att medge att vissa islamister för en antisemitisk propaganda, eftersom muslimer i Europa själva utsätts för diskriminering och tillhör en utsatt grupp. Det är uppenbarligen mycket svårt att ta till sig att rasism finns där man kanske minst förväntar sig - också bland grupper man sympatiserar med eller själv tillhör. Därav också behovet att bagatellisera antisemitismen eller hävda att den helt enkelt inte finns.

En tydlig underton i den nu aktuella och tidigare antisemitism-debatter är föreställningen att det i Sverige finns en "överkänslighet" för antisemitism. Under diskussionen om Muhammedkarikatyrerna hävdades att om frågan gällt antisemitiska bilder så hade fördömandena varit legio. Så är det inte. En rad "affärer" under senare decennier (Radio Islam, Jan Bergman, Lars Hillersberg) har demonstrerat att antisemitism mycket sällan utlöser offentliga protester i vårt land annat än från små, framför allt judiska, grupper och från landets fåtaliga antisemitismforskare. Däremot produceras varje gång åtskilliga ursäkter och rättfärdiganden.

MEN BRÅS OCH FORUM för levande historias undersökning uppmärksammar att svensk antisemitism är ett reellt problem. Studien pekar också på att fientlighet mot muslimer kan vara ett än större svenskt problem (och en särskild islamo-fobiundersökning pågår). Detta kan dock

svårligen handla om "mycket" eller "litet". Det är förkastligt att - som tydligt skett i debatten om antisemitismstudien - spela ut fördomar och diskriminering av olika grupper mot varandra.

Varför inte i stället konstatera att det i Sverige existerar fientliga attityder mot en rad "minoriteter". Och att varje sådan särbehandling och fientlighet måste tas på allvar. Ska det vara så svårt att se det djupt obehagliga i såväl Lars Hillersbergs antisemitiska som Jyllands-Postens förnedrande karikatyrer? Kampen mot fördomar är inget nollsummespel!

Lars M Andersson, Historiska institutionen vid Uppsala universitet

Mattias Tydén, Institutet för framtidsstudier, Stockholm

Artikeln har tidigare varit publicerad i *Dagens Nyheter* 4 april 2006